

Beleid onderhoud gemeentelijk watersysteem.

Afdeling Ruimte en Economie
Oktober 2015

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Beleidsdoelstellingen	5
2.1 Waarom deze nota	5
2.2 Burgerlijk wetboek	5
2.3 Leefbaarheid	5
2.4 Duurzaam onderhouden en duurzaam uitbreiden van de openbare ruimte	5
2.5 Kwaliteit openbare ruimte	6
2.6 Beleid vanuit de Keur en Legger	6
2.7 Vorm en omvang waterlopen	6
2.8 Vormen van onderhoud	7
2.9 Waterkwaliteit en ecologie	8
2.10 Varen / recreatie	8
3. Taak gemeentelijk beheer	9

Beleid onderhoud gemeentelijk watersysteem.

1. Inleiding

De afgelopen jaren heeft water een meer prominente plaats gekregen in onze leefomgeving. Landelijk is er steeds meer aandacht voor water en hoe we daar op een veilige en verantwoorde manier mee om kunnen gaan. Maar ook is er meer aandacht voor de beleving van water, onder andere in het stedelijk gebied.

Het hoogheemraadschap heeft op basis van de Waterwet het publiekrechtelijke beheer over het binnenwatersysteem. Het onderhoud aan het binnenwatersysteem dient door diverse onderhoudsplichtigen te worden uitgevoerd. Zo heeft defensie het onderhoud aan de watergangen rond fort Erfprins en fort Dirksz. Admiraal, Willemsoord BV onderhoud de watergangen rond Willemsoord, de Port of Den Helder onderhoud de Koopvaardersbinnenhaven, het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) onderhoud de hoofdwatergangen en de gemeente de parken en watergangen waarvan de gemeente aanliggend eigenaar is. Daarnaast dienen de overige aanliggende eigenaren (zoals in het landelijk gebied) het onderhoud uit te voeren. Deze verplichting is opgenomen in de Keur en Legger van het hoogheemraadschap.

De Keur is de beheerverordening van het waterschap. In de Keur staan de regels (met name geboden en verboden) die een waterschap hanteert bij de bescherming van onder andere waterkeringen, watergangen en bijbehorende kunstwerken. Deze regels voorkomen dat dijken en oevers beschadigen. Ook zijn er regels voor het onderhoud van sloten, beken, rivieren en andere waterlopen om de waterafvoer in dit oppervlaktewater te waarborgen. De Legger(s) van waterschappen geeft aan waar de Keur van toepassing is.

Tot nog toe zijn er door de gemeente geen strategische doelen gesteld om een structureel onderhoud te borgen. Hierdoor is de afgelopen jaren het onderhoud beperkt gebleven en is achterstand ontstaan. Het onderhoud aan wateren is geen doel op zich, maar draagt bij aan het uiteindelijke effect van voldoende en schoon water en veilige vaarwegen. Wat voldoende en schoon is ligt besloten in normen en eisen ten aanzien van waterkwantiteit, waterkwaliteit en ecologie en is afhankelijk van de functies die aan het water of het gebied zijn toegekend. Naast het voldoen aan normen en eisen is het zaak om de maatschappelijke kosten van onderhoud aan het watersysteem zo laag mogelijk te houden.

In deze beleidsnotitie is gewerkt naar een harmonisatie van de onderhoudsafspraken en gaan hiermee de onderhoudsachterstand wegwerken. Op termijn (10 jaar) wordt een daling van de structurele onderhoudskosten ingeschat. Hiertoe moet echter eerst divers achterstallig onderhoud worden weggewerkt. Hiernaast moet een inhaalslag gemaakt worden als uitvloeisel van de nieuwe werkverdeling met het HHNK. Dit laatste wordt beoogd in een periode van 4 jaar.

2. Beleidsdoelstellingen

2.1 Waarom deze nota

Het hoogheemraadschap heeft op basis van de Waterwet het publiekrechtelijke beheer over het watersysteem. Dit is voornamelijk gericht op de functies (berging, aan- en afvoer etc van het water). Voor de inrichting van het watersysteem is tezamen met het hoogheemraadschap in 2005 het waterplan Waterbreed vastgesteld. De strategische doelstelling van Waterbreed is het realiseren van een veilig en ecologisch gezond watersysteem met een hoge belevingswaarde. Voor de realisering van deze doelstelling zijn maatregelen in het plan opgenomen, die thans voor een groot deel zijn gerealiseerd. Naast Waterbreed zijn diverse plannen opgesteld en uitgevoerd voor de herinrichting van gebieden. Voor het opstellen van beheer en onderhoudsplan zijn dus meerdere regels en uitgangspunten van belang. Doel van deze nota is de uitgangspunten voor het opstellen van het beheer en onderhoudsplan vast te stellen.

2.2 Burgerlijk wetboek

In het nieuw Burgerlijk Wetboek is geregeld dat de gemeentelijke overheid als beheerder van de openbare ruimte wettelijk aansprakelijk is voor schade, indien deze schade veroorzaakt is door gebreken aan deze openbare ruimte. Er is sprake van een gebrek aan de openbare ruimte als niet wordt voldaan aan de eisen die men onder gegeven omstandigheden aan de openbare ruimte mag stellen en waardoor een gevaarlijke situatie ontstaat. De gemeente heeft dus als beheerder een algemene zorgplicht voor een veilige openbare ruimte. Veiligheid kan nog opgesplitst worden in drie vormen, namelijk:

- Fysieke basisveiligheid, Met de fysieke basisveiligheid wordt de veiligheid bedoeld die rechtstreeks wordt bepaald door de technische staat van het waterwerk. Door middel van inspecties wordt deze fysieke basisveiligheid getest. Tijdens inspecties wordt een waterwerk getest of het niet bezwijkt en zodoende voldoende veiligheid kan waarborgen.
- Verkeersveiligheid; Verkeersveiligheid wordt verkregen door voldoende vaardiepte. Is de beschoeiing nog goed genoeg, waardoor het talud en de weg niet verzakken
- Sociale veiligheid. Worden de bermen en taluds gebruikt voor opslag? Ligt er veel zwerfafval in het water? Worden diverse drijvende objecten / vloten en gezonken vaartuigen aangetroffen?

2.3 Leefbaarheid

De manier waarop de openbare ruimte is ingericht en wordt beheerd, heeft direct invloed op de beleving van gebruikers van die ruimte. Leefbaarheid is gelieerd aan veiligheid maar ook aan de volledigheid en esthetiek van de openbare ruimte.

2.4 Duurzaam onderhouden en duurzaam uitbreiden van de openbare ruimte

Duurzaam onderhouden betekent het in stand houden van de openbare ruimte op een afgesproken kwaliteitsniveau met een lage milieubelasting en tegen zo laag mogelijke kosten (kortweg: efficiënt en doelmatig beheer). Duurzaamheid en milieubelasting komen met name aan de orde bij een verdere uitwerking van het gekozen kwaliteitsniveau naar concrete onderhoudsmaatregelen.

Ter illustratie de volgende keuzemogelijkheden bij onderhoud: bij vervangen van beschoeiingen kan gekozen worden voor FSC-hardhout, lokale houtsoorten of kunststof. Door middel van efficiënt en doelmatig gericht onderhouden, kan er ook gesproken worden van duurzaam onderhouden. Als er voldoende onderhoud gepleegd wordt, kan de bedoelde levensduur van een waterwerk gehaald worden. Als er te weinig onderhoud wordt gepleegd, zal het waterwerk minder lang meegaan.

2.5 Kwaliteit openbare ruimte

In Waterbreed zijn op basis van een interactief proces voor de verschillende wijken een beeldkwaliteit geschetst. Op hoofdlijnen komt het neer op:

Gebied	Streefbeeld
Binnen de Linie	Stedelijk water met een cultuurhistorische en op recreatie gerichte inrichting. Water moet goed zichtbaar en vrij van zwerfvuil zijn. De kades en gazons zien er strak uit, zonder onkruid. Oude grachten moeten weer worden hersteld en een hoge belevingswaarde krijgen.
Nieuw Den Helder en De Schooten	Stedelijk water met een meer op natuur en recreatie gerichte inrichting.
Julianadorp	Stedelijk water met een meer op natuur en recreatie gerichte inrichting.
Landelijk gebied	Inrichting van het watersysteem is primair gericht op de agrarische functie.

Ontwikkelingsbeeld: Helder's kanaal strakke kade met nette aanlegsteigers

In het uitwerkingsplan Stadshart Den Helder is voor de grachtengordel een beeldkwaliteit opgenomen met name gericht op de bebouwing en bomenstructuur in een grastalud. Aangegeven is dat aanlegplaatsen voor boten een integraal onderdeel vormen van het ontwerp van de openbare ruimte. Het beheer en onderhoud heeft een grote en direct zichtbare invloed op het beeld en de kwaliteit van de openbare ruimte. Dit heeft effect op de manier waarop de burger de openbare ruimte beleeft en gebruikt. Door middel van het verrichten van adequaat onderhoud kunnen financiële middelen doelmatig en efficiënt gebruikt worden.

2.6 Beleid vanuit de Keur en Legger

Het hoogheemraadschap heeft op basis van de Waterwet het publiekrechtelijke beheer over het watersysteem. Daartoe heeft het hoogheemraadschap in de Keur en Legger de verdeling van het onderhoud aan wateren opgenomen.

Daarbij wordt een onderscheid gemaakt in:

- Primaire wateren (van belang voor wateraanvoer en afvoer en waterberging op regionaalniveau);
- Secundaire wateren (Van belang voor de aan- en afvoer van water op perceel niveau)
- Tertiaire wateren (met name van belang voor de waterberging).

2.7 Vorm en omvang waterlopen

Het hoogheemraadschap heeft voor de water aan- en afvoer een minimaal hydraulisch profiel vastgelegd. Een ander profiel kan zijn vastgelegd vanwege bijvoorbeeld een vaarbelang, ecologische doelstellingen, waterkwaliteit recreatieve belangen, beeldkwaliteit of belevingswaarde. Het hoogheemraadschap noemt dat 'een brede kijk profiel', zoals bij het Noord-Hollandskanaal en de Slenk in Julianadorp.

2.8 Vormen van onderhoud

In de Keur en legger is aangegeven wie verantwoordelijk is voor het onderhoud aan wateren. Daarnaast maakt de Keur en Legger Wateren voor het onderhoud aan wateren een onderscheid tussen gewoon en buitengewoon onderhoud.

2.8.1 Buitengewoon onderhoud

Instandhouding van wateren overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent richting, vorm, afmeting en constructie.

2.8.2 Gewoon onderhoud

a. Gewoon onderhoud nat

Het schonen en maaien van het natte profiel van het oppervlaktewaterlichaam tot de waterkant, door het verwijderen van begroeiingen en materialen uit de wateren.

b. Gewoon onderhoud droog

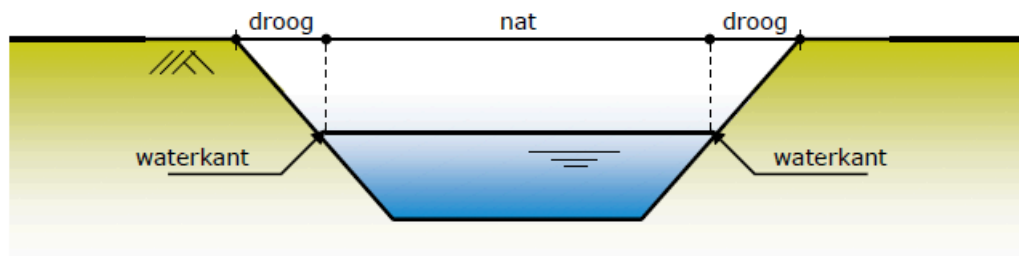
Het schonen en maaien van de droge oevers en het in stand houden van de taluds alsmede de daartoe behorende oeververdedigingswerken (zoals beschoeiingen), voor zover dat nodig is om te voorkomen dat door inzakking of uitspoeling de afvoer, aanvoer of berging van water wordt gehinderd of aangelegde onderhoudsstroken of afrasteringen door inzakking worden bedreigd. Hiertoe behoort ook het verwijderen van begroeiing en overhangende takken.

c. Gewoon onderhoud baggeren

Het verwijderen van baggerafzetting, indien de bagger de aan- en afvoer van water, de waterberging, de waterkwaliteit of de gebruiksfunctie van het water hindert of kan hinderen.

De gemeente heeft het buitengewoon en gewoon onderhoud voor diverse schouwsloten en watergangen in de parken. Voor de meeste watergangen blijft het gemeentelijk onderhoud beperkt tot het gewoon onderhoud droog.

Hieronder een weergave van de verschillende onderhoudsverplichtingen in de Legger Wateren.

buitengewoon onderhoud		Instandhouding van wateren overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent richting, vorm, afmeting en constructie.
Gewoon onderhoud	onderhoud nat	Het schonen en maaien van het natte profiel van het oppervlaktewaterlichaam tot de waterkant, door het verwijderen van begroeiingen en materialen uit de wateren.
	onderhoud droog	Het schonen en maaien van de droge oevers en het in stand houden van de taluds alsmede de daartoe behorende oeververdedigingswerken, voor zover dat nodig is om te voorkomen dat door inzakking of uitspoeling de afvoer, aanvoer of berging van water wordt gehinderd of aangelegde onderhoudsstroken of afrasteringen door inzakking worden bedreigd. Voor onderhoud aan het talud, kan het nodig zijn het ingezakte talud uit het water op te trekken. Verwijderen van begroeiing en overhangende takken.
	baggeren	Het verwijderen van baggerafzetting, indien het de aan- en afvoer van water, de waterberging, de waterkwaliteit of de gebruiksfunctie van water hindert of kan hinderen.

2.9 Waterkwaliteit en ecologie

De overheid zorgt voor schoon en gezond water en neemt of stimuleert maatregelen om een goede chemische en biologische waterkwaliteit te realiseren. Het ambitieniveau wordt bepaald door maatschappelijke wensen en door doelstellingen die zijn uitgewerkt voor de kaderrichtlijn water (KRW). De manier waarop het watersysteem en de oevers onderhouden worden, bepaalt in hoge mate de ontwikkeling van de ecologie.

Onderhoud (maaïen of baggeren) betekent altijd een verstoring van de ecologische omstandigheden en dient om die reden niet vaker en grootschaliger plaats te vinden dan kwantitatief noodzakelijk, dan wel vanuit de Keur is vereist.

Dat betekent dat extensiever onderhouden kan en moet worden, daar waar het watersysteem over gedimensioneerd is. Waar meer ruimte is, kunnen water- en oeverplanten zich verder ontwikkelen en/of kan meer bagger geaccepteerd worden zolang dat geen negatieve kwaliteitseffecten oplevert of strijdigheid met andere belangen. Door waar mogelijk gefaseerd te maaïen wordt meer rekening gehouden met de ecologische eisen van het watersysteem. Ook de recreatieve mogelijkheden en de belevingswaarde nemen daarmee toe.

Maaisel en bagger dient op voldoende afstand op de kant gezet of afgevoerd te worden. Daarmee wordt voorkomen dat voedingsstoffen door uitspoeling weer terugkomen in het watersysteem of de taluds en bermen worden bemest.

2.10 Varen / recreatie

Vanuit het vaarbelang is het belangrijk dat een water voldoende diepte heeft en voldoende breed is om doorheen te kunnen varen. Voor de beroepsvaart bedoelde vaarwegen zijn in de Legger hiervoor onderhoudsdiepten opgenomen. De waterdiepte van de thans door de waterrecreatie bevaren watergangen (zoals de kanoroute) zijn gebaseerd op de water aan- en afvoer capaciteit.

3. Taak gemeentelijk beheer

Het hoogheemraadschap voert in het stedelijk en landelijk gebied het onderhoud uit aan het primaire stelsel. Daarvan kan worden afgeweken bijvoorbeeld vanwege het vaarwegbeheer. Naast de verdeling in de Keur en Legger op hoofdlijnen is in de 'Overeenkomst tot overdracht van het onderhoud van stedelijke wateren van de gemeente Den Helder en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier' de verdeling van de onderhoudsplicht van de diverse wateren aangegeven.

De gemeente heeft een aantal onderhoudstaken voor wateren:

A. Buitengewoon en gewoon onderhoud van het primaire stelsel.

Vanwege het vaarwegbeheer is dit ondergebracht bij:

- PoDH, betreft de Koopvaardersbinnenhaven, Industriehaven, Oostoeverkade; en,
- Willemsoord BV de wateren rond Willemsoord.

Betreffende deelnemingen hebben hiertoe een beheer en onderhoudsplan opgesteld.

B. Buitengewoon en gewoon onderhoud aan watergangen behorende tot het secundaire en tertiaire stelsel; dit is totaal circa 170.000 m² aan parkwateren, sierwater en bermsloten (zoals wateren rond sportpark de Dogger, parkwateren Timorpark, Quelderduin, Van der Vaart plantsoen en Mariëndal).

Daartoe behoren de volgende werkzaamheden:

- onderhoud natuurvriendelijke oevers
- schonen en maaien natte profiel en verwerken maaisel
- verwijdering drijfvuil en verwerken
- baggeren inclusief verwerking
- maaien en schonen taluds
- inspectie beschoeiingen en baggerhoeveelheid
- klein onderhoud houten beschoeiingen
- reserveringen voor groot onderhoud houten beschoeiingen, damwanden en stenen oevers
- onderhoud kano-, vis- en recreatie steigers

De betreffende watergangen zijn donkergrijs aangegeven op kaart 5 behorende bij de Overeenkomst tot overdracht van het onderhoud van stedelijke wateren van de gemeente Den Helder en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

C. Gewoon onderhoud droog, van de wateren waar de gemeente aangelande is (eigenaar aanliggend grond).

Voor het onderhoud van de waterlopen waar het hoogheemraadschap het 'gewoon onderhoud nat' en het 'baggeren' uitvoert, dient de gemeente in het kader van het 'droog onderhoud' de volgende werkzaamheden uit te voeren:

- onderhoud natuurvriendelijke oevers (droge deel) en verwerken maaisel
- verwijderen opschot en klein onderhoud stenen beschoeiingen
- maaien en schonen taluds
- inspectie beschoeiingen
- klein onderhoud houten beschoeiingen
- groot onderhoud/vervangen houten beschoeiingen, damwanden en stenen oevers
- onderhoud kano en vis steigers

De betreffende watergangen zijn in rood aangegeven op kaart 5 behorende bij de Overeenkomst tot overdracht van het onderhoud van stedelijke wateren van de gemeente Den Helder en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.